

OPOZIȚII EXPRESIVE ÎN *CIUDĂȚENII AMOROASE* *DIN BUCUREȘTIUL FANARIOT*, DE DOINA RUȘTI

Inga DRUȚĂ

Doctor habilitat în filologie

Institutul de Filologie „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM

e-mail: idruta@yahoo.fr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6180-653X>

EXPRESSIVE OPPOSITIONS IN *THE STRANGE LOVE AFFAIRS* *FROM PHANARIOT BUCHAREST*, BY DOINA RUSTI

Abstract

In this article, the expressive oppositions from the collection of stories *The strange love affairs from Phanariot Bucharest* by Doina Rusti are analyzed.

The expressive phenomena in speech or in a literary work are characterized by diversity. In common speech and fiction, there is a *core of communication* (what is communicated) and an *expressive area* (how to communicate). Frequently, the facts of style are generated by the contrast between the elements of the core and those of the expressive area. The stylistic highlighting of some text sequences takes place through various *expressive oppositions*, within a context.

In the analysis of a text under this aspect, stylistic processes will be considered as bipolar structures formed by context (predictable element) and contrast (unpredictable element), as well as stylistic marks (implicit and explicit). The most common way is to insert a word in the text that is different from the code used by the writer (borrowing, archaism, neologism, regionalism).

Keywords: *stylistics, stylistic contrast, stylistic context, stylistic mark, expressiveness, expressive oppositions, register.*

Rezumat

În acest articol se analizează opozițiile expresive din culegerea de povestiri *Ciudățenii amoroase din Bucureștiul fanariot* de Doina Ruști.

Fenomenele expresive din vorbire sau dintr-o operă literară se caracterizează prin diversitate. În exprimarea uzuală și în beletristică se constată un *nucleu al comunicării* (ce se comunică) și o *zonă expresivă* (cum se comunică). Frecvent, faptele de stil sunt generate de contrastul dintre elementele nucleului și cele ale zonei expresive.

Evidențierea stilistică a unor secvențe de text are loc prin diverse *opoziii expresive*, în cadrul unui context.

În analiza unui text sub acest aspect, se vor lua în considerare procedeele stilistice ca structuri bipolare formate din context (element previzibil) și contrast (element imprevizibil), precum și mărcile stilistice (implicite și explicite). Modalitatea cea mai răspândită este introducerea în text a unui cuvânt diferit de codul întrebuițat de scriitor (împrumut, arhaism, neologism, regionalism).

Cuvinte-cheie: *stilistică, contrast stilistic, context stilistic, marcă stilistică, expresivitate, opoziii expresive, registru.*

Fenomenele expresive din vorbire sau dintr-o operă literară se caracterizează prin diversitate semiotică, determinată de diferiți factori. Complexul de factori care configurează structura stilistică a creațiilor unui individ sau ale unei colectivități este numit *matrice stilistică* (Milică, 2014, p. 62). În termenii lui Lucian Blaga, matricea stilistică „este ca un mănunchi de categorii care se imprimă, din inconștient, tuturor creațiilor umane, și chiar și vieții, întrucât ea poate fi modelată prin spirit. Matricea stilistică, în calitatea ei categorială, se întipărește, cu efecte modelatoare, operelor de artă, concepțiilor metafizice, doctrinelor și viziunilor științifice, concepțiilor etice și sociale etc.” (Blaga, 2011, p. 145).

Atât în vorbire, cât și în operele literare, se constată prezența unui *nucleu al comunicării* (ce se comunică) și a unei *zone expresive* (cum se comunică). Nucleul comunicării este alcătuit din structuri cu valoare tranzitivă (obiectivă, noțională), în timp ce zona expresivă este formată din structuri cu valoare reflexivă (subiectivă, figurativă). Astfel, pe de o parte, faptele de stil sunt generate de opoziția între elementele nucleului și cele ale zonei expresive; pe de altă parte, valorile stilistice sunt create prin contrastele fertile dintre constituenții zonei expresive (Milică, 2014, p. 80).

Expresivitatea este reprezentarea lingvistică a imaginației și afectivității (*ibidem*, p. 182). Potrivit lui Roman Jakobson, *funcția expresivă* a limbajului „are ca scop exprimarea directă a atitudinii vorbitorului față de cele spuse de el”, pentru a produce „impresia unei anumite emoții, fie adevărate, fie simulate” (Jakobson, 1964, p. 88) și a aduce în prim-plan individualitatea comunicativă a vorbitorului. În orice act de comunicare lingvistică, actualizarea funcției expresive guvernează manifestarea atitudinilor protagonistului comunicării. *Procedeu expresiv* este orice „mijloc fonetic, morfologic, sintactic, lexical sau prozodic care permite reliefaarea stilistică a unei părți de enunț” (Bidu-Vrănceanu et al., 2001, p. 209). Reliefaarea stilistică a unor secvențe textuale se produce prin diverse *opoziii expresive*, în cadrul unui context (nucleu al comunicării). În acest sens, contextul reprezintă ansambluri discursive, adică vecinătățile sintagmatice ale unui fapt de limbă analizat.

În teoriile literare ale receptării, premisa de lucru este că semnificația unui text este rezultatul unei interacțiuni între text, oglindă a personalității autorului, și cititor; cititorul interpretează textul din perspectiva experiențelor și a viziunii sale asupra lumii. În concepția lui Michael Riffaterre, grupul de cititori care observă valorile stilistice codificate într-un mesaj literar, pe baza unor stimuli de lectură, profilează o instanță de receptare numită *arhilector*. Acest concept se referă la suma de lecturi ce identifică stimulii stilistici codificați în mesajul literar (Riffaterre, 1971, p. 46). În planul sintagmatic al textului, acești stimuli sunt evidențiați de succesiunea dintre elementele previzibile și cele imprevizibile. Cititorul are anumite așteptări confirmate sau infirmate prin lectura textului. Prin urmare, orice stimul stilistic indică prezența unui element imprevizibil, care întrerupe șirul elementelor previzibile și „perturbă” așteptările cititorului: „contextul stilistic este un *pattern* (model) lingvistic întrerupt de un element imprevizibil, iar contrastul rezultat din această interferență este stimulul stilistic” (*ibidem*, p. 57). Astfel, în analiza unui text sub acest aspect, se vor lua în considerare procedeele stilistice ca structuri bipolare, formate din context (element previzibil, nemarcat stilistic) și contrast (element imprevizibil, stimul stilistic). Cea mai frecventă modalitate este introducerea în text a unui cuvânt diferit de codul întrebuițat de scriitor (împrumut, arhaism, neologism, regionalism).

În această ordine de idei, se impune și referirea la *mărcile stilistice*, care pot fi implicite sau explicite. Mărcile implicite sunt trăsături stilistice preexistente actului lingvistic, actualizate prin semne lingvistice deja condiționate expresiv, precum compusele *pierde-vară*, *vântură-lume* sau *zgârie-brânză*, implicit marcate cu trăsătura stilistică [+ ironie]. Mărcile explicite sunt trăsături stilistice dezvoltate în planul sintagmatic al unui text, ca valori ale unor semne neutre în planul paradigmatic al limbii. Mărcile stilistice explicite sunt creații „de autor”. Ele aparțin planului vorbirii (*parole*, în terminologie saussuriană). Specificul lor expresiv este de factură individuală și reflectă creativitatea autorului lor. De aceea, potențialul lor expresiv poate fi apreciat numai în virtutea contextului în care au apărut (Milică, 2014, p. 223).

Ciudățeni amoroase din Bucureștiul fanariot, culegere de narațiuni semnată de Doina Ruști, reprezintă o lucrare curioasă, realizată preponderent prin procedeul stilistic de opoziții expresive. Sunt 47 de povestiri despre zonele cele mai stranii ale pasiunilor, pornind de la documente particulare din secolul al XVIII-lea, în special scrisori, plângeri, testamente ori simple liste de zestre, „în care autoarea țese o dantelărie de întâmplări adevărate, detalii istorice picante și mini-adaosuri ficționale” (Liviu G. Stan). Scriitoarea afirmă că „Poveștile vechi sunt ca niște cufere, pline cu blănuri ori cu dantele, peste care cineva și-a trecut degetele, lăsând în fibră singura aspirație care contează în scurta viață de om, ca să nu mai vorbim de cearșafuri, care nu uită niciodată carnea care le-a terfelit, ori de scrisori, mă refer la hârtia bătrână, impregnată cu vise și, odată cu ele, de aromele care-au plutit prin odăi”.

Limbajul autoarei oscilează între arhaic și modern. Referințele documentare conferă veridicitate celor relatate, iar stilul relaxat în care sunt povestite lucrurile îmbină limbajul anacronic cu expresii actuale, deseori familiare sau chiar argotice, prin care se construiește o punte peste vremuri.

Așa cum observă Liviu G. Stan în revista *Cultura*, „întreaga încărcătură senzorială se degajă printr-un fenomenal magnetism al stilului. Când te adâncești în tainițele unei epoci apuse, mai ales una plină de contraste și sinestezii, trebuie să fii foarte atent cum dozezi calofilia astfel încât să obții un balans prietenos cititorului și-n același timp provocator între reprezentativitatea lingvistică a arhaicului și cea a prezentului. Capitol la care Doina Ruști ne-a arătat că ocupă un loc fără concurență. Niciun adjectiv nu face exces de zel la contactul cu termenii epocii, umorul zvăpăiat metabolizează discursul investigativ, metaforele piperează apetitul etimologic, iar diminutivele («năsturei», «pânzică» etc.) sporesc complicitatea dintre narator și cititor. Scriitura cameleonică a Doinei Ruști are această capacitate uluitoare de-a recompune un soi de prospețime bazală, originară a diferitelor scheme de limbaj cu care operează; cercetează și folosește disonanțele lexicale ca pe niște codificări magice” (Liviu G. Stan, online).

În narațiunile Doinei Ruști, contextul – nucleu al comunicării – este colorat din perspectiva lexicală și stilistică cu arhaisme, elemente previzibile pentru epoca reflectată, și elemente de contrast, imprevizibile: neologisme, lexeme și construcții familiare sau argotice.

1. Arhaismele se integrează firesc în canavaua narativă. Această categorie cuprinde:

– denumiri de funcții și ocupații: *ban* „dregător delegat de domn la guvernarea Olteniei”, *calemgiu* „funcționar de cancelarie”, *clucer* „dregător care se ocupa cu aprovizionarea Curții domnești”, *clucereasă* „soția clucerului”, *flintaș* „ostaș înarmat cu flintă”, *galiongiu* „marinar pe un galion”, *haznatar* „vistier”, *ispravnic* „dregător care aducea la îndeplinire o poruncă domnească sau (mai târziu) care conducea, ca reprezentant al domnului, un județ sau un ținut”, *mămular* „negustor (ambulant) de mărunțișuri”, *mărgelar* „(fabricant sau) negustor de mărgel”, *mimilingiu* „cămătar; negustor de mobile sau de mărunțișuri”, *musaip* „înalt demnitar la curtea sultanului; confident al sultanului; consilier, sfetnic al domnului”, *nefer* „soldat din vechea armată turcă; soldat pământean din corpul arnăuților; soldat care făcea parte dintr-o poteră”, *pazavan* „paznic”, *pazvangiu* „ostaș din trupele rebele ale lui Pazvantoglu (Pazvan-Oglu), care făceau dese incursiuni de pradă în Țara Românească, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea”, *pârcălab* „administrator al satelor boierești și mănăstirești, în Evul Mediu; (mai târziu) primar (rural); strângător de biruri, perceptor rural; (reg.) comandant al unei închisori”, *pitâr* „titlu dat boierului însărcinat cu pregătirea și distribuția

pâinii la Curtea domnească și cu îngrijirea caretelor Curții domnești”, *postelnic* „titlu dat unui mare boier, membru al Sfatului domnesc, care avea în grijă camera de dormit a domnului și care, mai târziu, organiza audiențele la domn”, *seimen* „soldat din corpul de ostași mercenari pedestri înarmați cu sânețe, a căror atribuție era paza Curții domnești”, *serdar* „comandant de oaste, mai ales de călărime; boier de rang mijlociu”, *sluger* „dregător în țările române, însărcinat cu aprovizionarea Curții domnești și a armatei (rangul și atribuțiile variind de la o epocă la alta și de la un principat la altul)”, *stegar* „(aici) slujbaș polițienesc”, *stolnic* „dregător care purta grija mesei domnești, fiind șeful bucătarilor, al pescarilor și al grădinarilor”, *vătășel* „funcționar inferior la primărie”, *vodă* „titlu pe care îl purtau domnii țărilor române, adăugat de obicei după numele lor”, *zlătar* „meșter (țigan) care se ocupa cu prelucrarea aurului”;

– instituții: *agie* „prefectură a poliției”, *criminalion* „(aici) judecătorie”, *Divan* „Sfat domnesc”, *isprăvnicie* „instituție condusă de ispravnic”, *poteră* „detachment de oameni înarmați (în special arnăuți) însărcinat de domnie cu prinderea răufăcătorilor”, *spătărie* „instituție condusă de (marele) spătar”, *steag* „unitate militară a spătăriei”;

– piese vestimentare și podoabe: *biniș* „haină boierească lungă de ceremonie, cu mânecile largi și despicate, strânsă pe bust și largă în poale, căptușită cu blană și devenită, cu timpul, îmbrăcăminte a vechilor lăutari”, *cauc* „acoperământ de cap, înalt și rotund, făcut din pâslă, pe care îl purtau în trecut boierii și, uneori, femeile”, *cealma* „turban”, *degremea* „basma”, *fermenea* „haină scurtă, făcută din stofă brodată cu fir sau cu mătase, uneori căptușită cu blană, pe care o purtau în trecut boierii peste anterieu”, *giubea* „haină lungă și largă din postav (fin), adesea căptușită cu blană, purtată, în trecut, de boieri”, *ișlic* „căciulă de blană scumpă sau de postav, de format mare, cilindrică sau cu fundul pătrat, purtată de domni, de boieri și uneori de soțiile lor, iar mai târziu de negustori, de lăutari etc.”, *malotea* „haină (lungă până la pământ), de obicei căptușită cu blană (scumpă), având marginile din față tivite cu blană, uneori cu gulere și manșete de blană, purtată, în trecut, de femei”, *saric* „văl făcut dintr-o țesătură fină (și adesea împodobit cu pietre prețioase), care se înfășoară în jurul fesului, alcătuiind împreună turbanul turcesc”, *touzloukia (tuzluc)* „un fel de ghetre încheiate la spate cu copci sau cu șireturi, care se trăgeau peste ciorapi și apoi se băgau în cizme”, *urmuz/ormuz/hurmuz* „perle artificiale”;

– alți termeni: *avestița* „nume al unui duh rău care afectează femeile însărcinate și copiii mici, provocându-le îmbolnăviri grave și chiar moartea”, *beilic* „casă în care erau găzduiți beii și alți trimiși oficiali ai Porții Otomane în țările române”, *chiramelă* „curtezană”, *iasâc* „numele unui joc de noroc în care trebuie să se ghicească pe ce parte va cădea o monedă aruncată în sus”, *malteh* „un fel de stofă”, *netrebnic* „care este lipsit de valoare; netrebuincios”, *nizam* „denumire dată statutului unei bresle în care se specificau drepturile și îndatoririle membrilor acesteia; ordin sau

dispoziție dată de o autoritate”, *palachidă* „iubită, concubină”, *peșchir* „prosop; năframă”, *scatulcă* „cutie, cufăraș în care se păstrează lucruri de preț”, *selamet* „salvare; noroc”, *vinăriciu* „dijmă în vin, reprezentând a zecea parte din recoltă, care se plătea în trecut domniei”.

Iată cum intercalează scriitoarea arhaismele în țesătura narațiunii, creând imagini memorabile: „Din portretele rămase, Mavrogheni avea o atitudine aproape epică: un *cauc* de postav, înfășurat în *malteh*, împodobit cu un *saric* fin; într-un desen, e înfățișat cu ciorapi (aproape occidentali), de fapt *touzloukia* (jambiere) de mătase, moștenite din familia lui de greci, încă de dinainte de a fi intrat *galiongi*, în slujba sultanului” (p. 168); „*serdarul* se dădea important, vorbind de sus cu niște țărani” (p. 163); „fiii *cluceresei* erau căpățuiți, fiecare cu avere personală și ranguri” (p. 47); „prin foisoare fluierau *pazavanii*, supti de singurătate” (p. 162); „N-are palton ori, cum era pe-atunci, vreo *malotea* mai ca lumea, ci un *suman* grosolan, însă scos la *selamet* de un guler de ied, nou-nouț” (p. 152); „Aflăm că făcuse cheltuieli *netrebnice*, micșorând atât averea lăsată de *pitar*, prin testament, cât și propria zestre, care trebuia administrată cu grijă, transmisă copiilor” (p. 77); „Deși Nedelea născuse de șase ori, niciuna dintre progenituri nu trăise mai mult de doi ani. Ba dăduse ciurma, ba îi otrăvise *avestița* cu aripa ei, ba îi dibuiseră alți monștri care circulau pe vremea aia prin București” (p. 124).

În unele situații, pentru a facilita înțelegerea textului de către cititorii actuali, Doina Ruști comentează sau explică unii termeni arhaici ori rari: „Este *seimen*, adică ostaș plătit, iar viața i s-a dus în slujbă la Spătărie” (p. 161); „Ismail Bina își trimitea la Palat servitorul, acel *haznatar* (casier) și, la urma urmelor, reprezentant de nădejde” (p. 98); „Este nevastă de *stegar* spătăresc, am spune azi că bărbatul ei, pe nume Manole, lucra la poliție. În niciun caz nu trebuie să-l vedem ducând vreun steag! Ci era ostaș dintr-un *steag* (dintr-o unitate militară a Spătăriei)” (p. 172); „*Palachida* lui, Alexandra, l-a înșelat. Aici, *palachidă* înseamnă *iubită* și-atât” (p. 108); „ni se spune că văduva se *încărdășise* cu Ion Apostol. (...) Acest verb, astăzi cu iz vechi, foarte expresiv, de altfel, presupune relații oportuniste și la vedere” (p. 77).

Din perspectiva distincției mărci stilistice implicite – mărci stilistice explicite, verbul *a se încărdăși* este un semn lingvistic deja condiționat expresiv, deci constituie o marcă implicită. Ceilalți termeni, menționați anterior, intră – în unele contexte – în relație de opoziție expresivă cu alte categorii de lexeme (neologisme, elemente familiare și argotice), formând mărci stilistice explicite, „de autor”.

2. Neologismele generează cele mai pronunțate relații de opoziție expresivă cu arhaismele, creând diverse efecte stilistice. În *Ciudățeni amoroase din Bucureștiul fanariot*, autoarea apelează în mod repetat la termeni neologici, inclusiv de ultimă oră, ca elemente imprevizibile în context, formând disonanțe lexicale fie pentru

explicitarea mesajului, fie ca expresie a umorului și a ironiei, cf.: „Fiind aproape de București, putem spune că acolo își petreceau *weekendurile* mulți dintre cei mai tineri Văcărești ai stufoasei familii” (p. 15); „Scarlat, apreciat de austrieci, luptător, comandant de oști, de orientare clar antiotomană, se pare că inspira încredere printr-o fire deschisă și fermă. Moruzi îl aprecia ori erau doar înrudiți ca puritani și *macho*, născuți să comande” (p. 18); „În mahalaua Izvorul Verde, unde locuia precupeața, s-a aflat repede despre Dracu, devenit în scurt timp o ciudățenie, bună de privit peste gard și un subiect succulent (era cât pe-acți să zic *topic*)” (p. 4); „...mai erau călătoriile nu foarte lungi, până la Ploiești, de exemplu, bâlciurile – pe post de *malluri*, unde găseai de toate, de la mâncăruri ispititoare la întreceri sportive, teatru și dansuri” (p. 75); „Pe străzile Bucureștiului se vorbea despre ea [o plantă] ca despre *must have*-ul de azi, iar dacă cineva n-auzise încă, zeci de guri erau gata să-i spună povești. Un postelnic cu ifose a strecurat-o în afumăturile de la porțile caselor și de-aici până la fumat a mai fost doar un pas” (p. 80); „Ochii lor se privesc cu încrâncenare: iubirea de tată are nevoie de un *feedback* din partea fetei, iar ea are planuri de viitor fără el” (p. 84); „Acesta e și cazul lui Dobrin, o slugă din Ploiești, tip cu gura mare și cu opinii ferme, care de multe ori se impuneau, fiind preluate de alte slugi, respectiv putem spune că acest Dobrin vorbea elocvent, răsturnând uneori mersul lucrurilor, incitând alții la revoltă, pe scurt – era *influencer*” (p. 115); „Iar toate acestea le vinde în propria prăvălie, un *boutique* am zice astăzi...” (p. 123); „Această familie, pe care-am putea-o numi *workaholică*, n-avusese noroc de copii” (p. 123); „Nicolache și-a prelungit *sejurul*, făcând posibilă o poveste de dragoste” (p. 136); „Copiii familiei am putea spune că au intrat în *proiectul-pilot* al călugărului” (p. 86); „Dar, normal, casierul n-a venit singur, ci însoțit de câțiva *oficiali din stafful* lui Bina...” (p. 99); „Nenorociții erau spânzurați la Obor, în timp ce Pazvante, crud și răzbunător, trebuia să-și dea sufletul pe o scenă centrală, amenajată special pentru el. Ca un *VIP*” (p. 139); „Judecând după portretul de mai sus, îi plăcea să-și joace rolul. Uitați-vă cum a pozat, privind către ceva imaginar, afectat, plin de mofturi și gătit-prună! Și n-a stat o clipă, cum stăm azi la un *selfie*, ci ore în șir” (p. 140); „Nici ginerele nu era cine știe ce, ci, am zice azi, un *SPP-ist*, poate de la palat, poate de la agie” (p. 54); „Barbu nu era oricine, ci *SPP-ist* la harem” (p. 63).

În contextul epocii descrise, lexemele *weekend*, *macho*, *topic*, *mall*, *must have*, *feedback*, *influencer*, *boutique*, *workaholic*, *sejur*, *staff*, *selfie*, *proiect-pilot*, *VIP*, *SPP-ist* reprezintă anacronisme lexicale. Cu atât mai mare este surpriza pentru cititor, care nu se așteaptă să regăsească asemenea elemente în povestiri ce reflectă o perioadă de mult apusă, de peste două sute de ani, provocând delectare prin „magnetismul stilului” și „codificări magice”. În țesătura narativă a operei, neologismele reprezintă o punte dinspre prezent spre trecutul evocat.

3. Elementele familiare și argotice, în macrocontextul *Ciudățeniilor...*, adaugă la dimensiunea lexicală dimensiunea stilistică. Interferențele stilistice, împletirea de registre, umorul subtil al autoarei se află sub semnul expresivității și al ludicului, cf.: „Banul Furtună (...) era *zurliu*, se zice, dar bine intenționat și *sufletist*” (p. 11); „Alec [Văcărescu] era elegant, fermecător, știa să recite și să povestească despre ce se întâmpla prin cercurile simandicoase din târg. *Avea cuvintele la el*, știa să electrizeze salonul cu musafiri” (p. 15); „Mereu *pe cai mari*, cu un tată *bazat*, rude sus-puse și însurat cu o femeie pe care o vedeai și *cădeai pe spate* de cât de frumoasă era, Moruzi a fost un principe fanariot memorabil” (p. 17); „Purta haine decente, cu guler de calitate, genul care *ține la tăvăleală* și face impresie, indiferent de schimbările modei” (p. 17); „Cinstit, adept al transparenței totale, el se justifică, i se pare normal ca starea să *și-o ia pe cocoașă...*” (p. 37); „Peste basmaua neagră, înfășurată în jurul frunții, poartă un discret șir de mărgele, *șutit* din boccelele unui mimilingiu” (p. 66); „Maria (...) s-a îndrăgostit de un tip care-o *făcea pe șeful* pe la moșia Dudescu” (p. 102); „El era omul de legătură cu nenorociții din Valahia, care îl așteptau pe Bina ca pe un fel de *baștan*, musaip venit de la Stambul, prin care se deschideau toate porțile spre cancelariile sultanului” (p. 98); „Tache (...) nu se vedea însurat cu Maria, nu voia să fie tată și celelalte. Avea vise, avea planuri (...), iar ea *nu era inclusă în pachetul lui pentru viitor*” (p. 103); „Funcționarul a decretat că *boii lui Maxim erau plecați la plimbare*, iar în scurt timp, administrarea averii lui a trecut în mâna nevestei” (p. 122); „Într-o zi dogarul, care (...) *muncea ca tâmpitul*, după ce alergase la Dâmbovița, după ce cărase niște butoaie la piață, după ce se tocmise pentru niște lemn de cireș, chiar înainte de-a termina toate acțiunile înscrise pe lista lui zilnică, *a-ntins copita* în fața casei și dus a fost” (p. 124); „În aceeași noapte în care apăruseră știri despre faptele lor, *s-au roit* din oraș” (p. 128); „Pe masa lui Moruzi ajunge o jalbă, prin care văduva se plânge că Nicolache «a stricat fecioria» ficei ei, prostind-o c-o s-o ia de nevastă, ca pe la Paște să se răzgândească și *s-o taie* spre București” (p. 136); „Iar pazvangiul (...) *avea capsă pusă*, ceea ce a dus la sfârșitul unei vieți de 19 ani și la suferința unei prințese ciudate” (p. 137); „Nevăzându-și lungul nasului său bosniac, Pazvante voia *să-l dea în gât* pe ditamai principele grec al Valahiei!” (p. 138); „Popa a citit cartea, oamenii agiei n-au mai dormit, iar zlătarii și cămătarii au primit lista cu obiectele *șparlite* din lada lui Nicolache” (p. 143); „Dar cheltuielile pentru măritiș au fost numeroase. (...) Și cu toate acestea, Ioniță *are tupeul* de a se răzgândi!” (p. 160); „*Era uns cu toate alifile, avea lipici* și cum urca pe tron un domn nou, cum trimitea după Turnavitu” (p. 166).

În unele situații, Doina Ruști face comparații ale faptelor descrise cu un referent actual, cum ar fi: „Pentru Voicu dispăruseră toate planurile, iar în mintea lui creștea aluatul din care era plămădită Dica. Nu știa cum o cheamă, nici nu era important. *Ca dragostea de pe net, pe neve*, exact așa, și-n povestea de față. Să vezi un om și să

te lipești de el – până la moarte” (p. 24); „A fost o întâlnire neașteptată și dulceagă, *exact ca-n telenovele*” (p. 71).

Elementele familiare și argotice sunt marcate de expresivitate, constituind mărci stilistice implicite. Totodată, prin măiestria scriitoarei, acestea devin, în *Ciudățeniile amoroase din Bucureștiul fanariot*, și mărci stilistice explicite, fiind în contrast cu arhaismele din nucleul comunicării. Astfel, pe de o parte, Doina Ruști conturează un model narativ original, fundamentat pe opoziții expresive. Pe de altă parte, cititorul, având anumite așteptări de la un text, îl va interpreta pe baza instanței de receptare *arhilector* (suma de lecturi ce identifică stimulii stilistici din text). Un cititor avizat va putea repera valorile stilistice codificate în mesajul literar, iar din interacțiunea între text, ca reflectare a personalității autorului, și cititor va rezulta semnificația mesajului creat.

Referințe bibliografice

BIDU-VRĂNCEANU, Angela, CĂLĂRAȘU, Cristina, IONESCU-RUXĂNDOIU, Liliana, MANCAȘ, Mihaela, PANĂ DINDELEGAN, Gabriela. *Dicționar de științe ale limbii*. București: Nemira, 2001.

BLAGA, Lucian. *Trilogia culturii*. București: Humanitas, 2011.

JAKOBSON, Roman. Lingvistică și poetică. În: *Probleme de stilistică*. București: Editura Științifică, 1964, p. 83-125.

MILICĂ, Ioan. *Noțiuni de stilistică*. Iași: Vasiliana '98, 2014.

RIFFATERRE, Michael. *Essais de stylistique structurale*. Traductions par Daniel Delas. Paris: Flammarion, 1971.

STAN, Liviu G. *Doina Ruști țese o dantelărie de întâmplări adevărate, detalii istorice picante și mini-adaosuri ficționale* [online]. Disponibil: <https://revistacultura.ro/doina-rustitese-o-dantelarie-de-intamplari-adevarate-detalii-istorice-picante-si-mini-adaosuri-fictionale/> [citat 17.04.2024].

RUȘTI, Doina. *Ciudățeniile amoroase din Bucureștiul fanariot*. București: Litera, 2021.

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.